

Pyrazool in de Maas

‘Neem geen risico met de volksgezondheid!’

Zomer 2015: Nederland wordt opgeschrikt door de mededeling dat WML, Evides Waterbedrijf en Dunea zijn gestopt met de inname van Maaswater voor drinkwaterproductie. Het rivierwater is sterk vervuild door een chemische stof, pyrazool. Vier maanden later kijkt Ria Doedel, directeur van WML, terug op deze turbulente periode.

Het ministerie meldt op 5 augustus 2015: ‘De vervuiling van de Maas is het gevolg van een niet goed functionerende afvalwaterzuiveringsinstallatie (IAZI) op het Chemelot-terrein in Geleen, die via het zijriviertje Ur loost op de Maas. Het gaat om een relatief onbekende stof, pyrazool, die ontstaat bij de productie van acrylonitril. De concentratie in de Maas is hoger dan in de Drinkwaterregeling is aangegeven.’

Alarmmonster

Al ruim een maand eerder waren bij WML de alarmbellen gaan rinkelen en stopte het bedrijf toen al met het innemen van Maaswater, aldus Ria Doedel: ‘Wij monitoren – net als de andere drinkwaterbedrijven – onbekende antropogene stoffen in het oppervlaktewater aan de hand van een screeningsmethode. Op 9 juli hebben wij in een zogeheten alarmmonster een

onbekende stof aangetroffen, die de werknaam Aqua 033 kreeg. We hebben vervolgens KWR gevraagd vast te stellen wat dit zou kunnen zijn. Dat is een vrij complex proces waarbij op basis van de moleculaire structuur steeds meer stoffen worden uitgesloten. Uiteindelijk blijft een groep over, waarvan via referentiestoffen wordt bepaald wie de echte boosdoener is. Aqua 033 bleek pyrazool te zijn.’

Luie bacteriën

‘Omdat wij de lozing eerder al hadden herleid tot Chemelot, konden we nu met de beheerder van de IAZI, Sitech, snel vaststellen van welk bedrijf pyrazool afkomstig was: de ACN-fabriek die acrylonitril produceert. Normaliter zorgden bacteriën in de IAZI voor de afbraak van de pyrazolen, maar na een buitengebruikstelling van enkele weken hadden deze organismen geen ‘honger’ meer en deden ze hun werk niet. Het reacteren van de bacteriën nam meer tijd in beslag dan tevoren gedacht.’

Crisis Expert Team Milieu en Drinkwater

‘Er bleek over pyrazool relatief weinig bekend te zijn. Daarom hebben wij aan het RIVM gevraagd een norm af te geven voor een humaan-toxologische waarde waar wij ons aan moeten houden bij het produceren van drinkwater. Dit was niet op korte termijn mogelijk, waarna wij het Crisis Expert Team (CET) Milieu en Drinkwater van de Inspectie Leefomgeving en Transport hebben benaderd.’

‘Het CET heeft een voorlopige richtwaarde opgesteld, op basis waarvan de minister van IenM vanuit haar ministeriële bevoegdheid een richtwaarde voor twee jaar heeft bepaald. Pas op dat moment hadden de

drinkwaterbedrijven weer een handelingsperspectief. WML heeft de optie om voor de waterwinning terug te vallen op diep grondwater, dus voor ons was de situatie niet zo kritiek. Maar Evides kan dat niet, waardoor ze moesten interen op hun spaarbekkens, terwijl ze door de hete zomer al minder voorraden hadden dan gewoonlijk. Dunea moest de inname uit de Afgedamde Maas staken en gaan innemen uit de Lek. Bij elkaar heb je het dan wel over de drinkwatervoorziening van enkele miljoenen mensen!’

Lozingen structureel?

‘Na flink aandringen van onze zijde is er bestuurlijk overleg geweest, dat een afspraak opleverde van een grens van 1 microgram per liter rivierwater. Maar Sitech bleek – ondanks vele beloften en maatregelen – niet in staat die norm te halen: de lozingen gingen dus gewoon door. Dat is ook het bijzondere van deze casus: het was geen korte pieklozing, maar een langdurig doorgaande lozing. Na zes tot acht weken leek het erop dat de IAZI een beetje stabiel werd, maar bij de minste of geringste wijziging in de aangeboden stoffen steeg de concentratie pyrazool in het effluent tot soms wel 500 microgram per liter! In de hele periode waarin we polaire stoffen meten – ruim acht jaar bij

Evides, twee jaar bij ons – hebben we nog nooit zulke pieken gezien: de IAZI werkte eerder dus wél goed. Waarom Sitech het nu niet voor elkaar krijgt, is mij onbekend, maar het is wel zorgelijk dat we vier maanden later nog steeds geen vooruitgang zien.’

Heeft u Sitech aangeboden hiermee te helpen?

Doedel: ‘Uiteraard hebben de drinkwaterbedrijven direct, begin augustus, expertise aangeboden, maar daar wilde Sitech toen geen gebruik van maken. Inmiddels is die houding veranderd en heeft men ons gevraagd om mee te helpen aan een structurele oplossing.’

Welke gevolgen hebben deze lozingen voor de drinkwatervoorziening?

Doedel: ‘Vooropgesteld: de drinkwatervoorziening is hierdoor nooit in gevaar gekomen. Maar de gevolgen zijn enorm, zowel organisatorisch als financieel. WML neemt op dit moment nog geen Maaswater in en is tijdelijk over moeten stappen op (diepe) grondwaterwinning. Voor de betrokken 75.000 klanten betekent dat een stuk ‘harder’ water dan ze gewend zijn. De grote zakelijke klanten zijn geïnformeerd over de gewijzigde samenstelling van het water, zodat zij de parameters van hun productieprocessen daarop kunnen aanpassen. We

hebben hoge kosten moeten maken voor de verschillende laboratoriumonderzoeken.

Juridische gevolgen

Dunea, Evides en WML hebben in september bezwaar gemaakt tegen een gedoogbeschikking van Waterschap Roer en Overmaas, die de lozing zes maanden mogelijk maakt. De waterbedrijven vinden dat er sprake is van een onrechtmatige besluitvorming, waarbij onvoldoende rekening is gehouden met het zwaarwegende algemene belang van de openbare drinkwatervoorziening. Ze verwijzen daarbij naar de uitspraak van de minister van IenM dat het waterschap er alles aan moet doen om de lozing te verminderen of te beëindigen.

Doedel: 'Wij dringen er op aan dat de concentratie pyrazool zo spoedig mogelijk wordt teruggebracht naar een lagere concentratie. Samen met haar klanten heeft WML er alle belang bij dat er op korte termijn meer duidelijkheid komt. Gezien het spoedeisend belang hebben WML en Dunea daarom een voorlopige voorziening aangevraagd. In deze procedure wordt de rechter gevraagd een uitspraak te doen over de toegestane concentratie en de looptijd van de gedoogbeschikking.'

Wat kun je doen om dit soort crises te voorkomen?

Doedel: 'Hoewel we er niet blij mee zijn, horen pieklozingen er een beetje bij als je oppervlaktewater inneemt uit een internationale rivier. Daar zijn de drinkwaterbedrijven ook op ingericht. Maar dit soort langdurige lozingen zijn echt een probleem. We hebben in Nederland het Maas- en Rijnwater benoemd tot één van de bronnen voor de productie van drinkwater. De wetgever is klip en klaar: je mag geen stoffen toevoegen aan het oppervlaktewater, die leiden tot een verslechtering van de kwaliteit. Dus als je een nieuwe stof gaat lozen die tot verslechtering leidt, handel je in strijd met de wet.'

Protocol

'Al met al is dit een complex geval, dat nog niet eerder was voorgekomen. We zijn daarom met het ministerie in gesprek over een protocol voor dit soort situaties. Daarin wordt vastgelegd wie waarvoor bevoegd is en hoe zo snel mogelijk een handelingsperspectief kan worden gegeven aan de drinkwaterbedrijven.'

Verzoek toegewezen

Op 18 november heeft de rechtbank in Roermond het verzoek om een voorlopige voorziening van de drinkwaterbedrijven WML en Dunea toegewezen. De rechter is het met de drinkwaterbedrijven eens dat er bij de pyrazoollozingen sprake is van overtreding van de Waterwet, en heeft bepaald dat de toegestane concentraties pyrazool in het Maaswater moeten worden gehalveerd. Daarbij constateerde de rechter dat bij het opstellen van de gedoogbeschikking te weinig aandacht is besteed aan de milieubelangen en aan de (financiële) belangen van de drinkwaterbedrijven.

Welke rol speelt de nieuwe Omgevingswet in dit soort situaties?

Doedel: 'De Omgevingswet heeft als achtergrond het verminderen van de regeldruk en administratieve lasten. Dat heeft bij vergunningverlening geleid tot de formulering 'Lozen mag, tenzij...'. De drinkwatersector loopt hier al langer tegen te hoop en wil dit veranderen in 'Lozen mag niet, tenzij'. Je moet vanwege de bescherming van de drinkwaterbronnen eenvoudigweg een toetsingsmoment inbouwen vóór een lo-

zing. Vewin roept alle Eerste Kamerleden op deze wijziging bij de behandeling van de Omgevingswet aan te brengen. Deze pyrazool-casus onderstreept het belang hiervan nog eens ondubbelzinnig.'

Voorzorgsnorm

'Daarnaast gaat het ministerie van IenM na of er in het Besluit kwaliteit leefomgeving een voorzorgsnorm kan worden opgenomen ter bescherming van het oppervlaktewater. Zo'n norm zou een handelingsperspectief bieden aan de waterschappen bij de uitvoering van hun handhavende rol. Dat is hard nodig, want zolang de onderzoeken naar deze stof niet zijn gevalideerd, kan geen definitieve norm worden vastgesteld. Er wordt naar gestreefd om begin 2016 een voorlopige norm af te geven, in afwachting van de uitslag van het wetenschappelijke onderzoek.'

Wat is voor u de belangrijkste les van dit incident?

Doedel: 'Het belang van de kwaliteit van ons drinkwater en onze bronnen moet buiten elke discussie staan. Er is geen groter belang dan gezondheid. Natuurlijk kun je proberen een evenwicht te zoeken tussen economische- en gezondheidsbelangen. Maar neem geen risico's met onbekende stoffen, want schade aan de gezondheid kan onomkeerbaar zijn.'

'LOZEN MAG NIET, TENZIJ'.